

Op mod 100 vil stoppe gravemaskiner på Nordmors

Spørgsmålet om tilladelse til at grave moler ved Stærhøj er slet ikke afgjort, påpeger formand Trine Høgh fra Fårtoft

To aktive par vil have morsingboerne til at revidere deres syn på øens unikke naturværdier

AF CARSTEN TOLBØLL
ctb@mf.dk

"Nyt medlemstal: 85."

En kortfattet mail fra Trine Høgh, formand for Foreningen til bevarelse af Mosebjerget og Stærhøj. To dage forinden havde hun mailet, at medlems-tallet var oppe på 70.

Der er med andre ord grøde i den forening, der blev startet 22. februar som en æstetisk protestbevægelse.

- Vores hovedformål er at bevare bakkelandskabet på Nordvestmors, og ideelt set trække det helt ud af den regionale råstofplan, sammenfatter Trine Høgh.

Helt konkret ønsker virksomheden Damolin A/S i Feggesund tilladelse til at grave moler på et areal på 6,7 hektar ved lokaliteten Stærhøj ved Fårtoft. For foden af dette højdedrag bor Trine og hendes mand Christian Høgh sammen med deres to børn på en landejendom.

- Vi flyttede til Mors for snart seks år siden. Det var en blanding af job og ønsket om at bo i smukke omgivelser, fortæller Trine Høgh, der er uddannet på Aarhus Universitet og underviser i dansk som andetsprog på Sprogcenter Thisted.

Stærhøj-buen er en del af det unikke moler-landskab på Nordmors. Damolin har i årevis søgt tilladelse til at udvinde op til 75.000 kubikmeter moler årligt i perioden frem til 2032. Senere ønsker selskabet at flytte udgravningerne vestpå til Mosebjerget-buen. Den strækker sig helt til Sundby, hvor de praktiserende læger Inger og Jørgen Saaby bor på en landejendom tæt ved kirken.

De to par udgør sammen med kasserer Hans

Glysing Jensen bestyrelsen i Foreningen til bevarelse af Mosebjerget og Stærhøj. Den vil arbejde strategisk for at få indflydelse på spørgsmålet om at tillade fortsat råstofindvinding på det nordlige Mors. Morsø Kommune har for længe siden besluttet, at spørgsmålet om Stærhøj kræver en vvm-redegørelse - altså en vurdering af udvindingens virkning på miljøet.

- Mange tror, at løbet er kørt, og at det er et spørgsmål om tid, før gravemaskinerne går i gang. Men der kommer en offentlighedsfase, hvor vi satser på at blive hørt. Vi mener, at udgravningerne vil blive ødelæggende for det unikke landskab, vi har på Nordmors. De vil efter de visualiseringer, vi har set, efterlade

to 30 meter dybe kløfter, som ikke på nogen måde vil forskønne omgivelserne, mener Trine Høgh.

Bestyrelsen henviser til den ofte citerede rapport fra 1985, "Molerindvinding på Mors". I den blev råstofreserver holdt op mod naturværdier, og foreningen hæfter sig ved citater som dette:

"Der knytter sig store landskabsgeologiske interesser til bakkelandskabet på Nordmors. Det var derfor stærkt ønskeligt, om landskaberne kunne totalbevares for eftertiden, således de vedvarende kan stå som monumenter over de landskabsdannende forhold i fortiden."

Om området Sundby-Bjergby-Flade hedder det i samme rapport, der reelt var en bogudgivelse på fint papir illustreret af kunstneren Bjarne Nielsens skitser:

"Hovedparten af området er landbrugsareal, men beplantningerne på de mere uregerlige bakker og slugter er med til at understrege det levende landskab, der i al beskedenhed er enestående."

- Ifølge den rapport vil der være moler nok i om-

»Folk forstår ikke altid, hvad det handler om, når vi snakker om det i telefonen. Når de kommer herud og ser landskabet og mærker dets kurver under fødderne, bliver oplevelsen en ganske anden«

TRINE HØGH, FORMAND

To par kæmper for at bevare landskaber som dette - Mosebjerg ved Sundby. Inger og Jørgen Saaby (i midten) har skrevet adskillige læserbreve mod molerindvinding. Her har lægeparret besøgt familien Høgh fra Fårtoft. Foto: Ole Geehrtsen

rådet til, at der kan graves de næste 80 år. Hvis tilladelsen gives, vil området blive præget af støvende og støjende industri de næste mange år frem. Ikke ligefrem noget, der tiltrækker turister, siger Trine Høgh.

Som tilflytter til Mors vil hun gerne have lokalbefolkningen til at revurdere synet på de muligheder, øen har.

- Det er utroligt kortsigtet at ødelægge det, der er unikt for Mors, blot for at få adgang til nogle råstoffer. Desværre er dis-

kussionen om Stærhøj-udvindingen kommet til at handle om transportruter for moleret op til Feggesund. Herved er landsbyerne begyndt at gruppere sig mod hinanden i et detailspørgsmål, der slører for en debat om, hvorvidt der overhovedet skal graves moler, siger hun.

Den debat vil den nye forening gerne have konkretiseret.

- Folk forstår ikke altid, hvad det handler om, når vi snakker om det i telefonen. Når de kommer her-

ud og ser landskabet og mærker dets kurver under fødderne, bliver oplevelsen en ganske anden. Vi har planer om gennem foreningen at arrangere nogle landskabsvandring, når vi kommer tættere på sommer, siger Trine Høgh.

Hun tror på, at foreningen har en sag, der kan påvirke den politiske proces:

- Det at en virksomhed har nogle rettigheder gennem en råstofplan er ikke ensbetydende med, at den også opnår tilladelse til at grave. Der er

flere eksempler i Region Nordjylland på, at der er givet afslag på udvinding, fordi de har kollideret med landskabs- og nabo-interesser, siger formanden for den nye forening.

Et par dage efter mailen ringer Trine Høgh igen: - Nu er vi nået op på 91 medlemmer!

- Sagen om gravetilladelse til Damolin er slet ikke afgjort endnu, påpeger foreningens formand Trine Høgh.

I kapløb med tiden

Vvm-redegørelse om Stærhøj-udgravning er to år forsinket

AF CARSTEN TOLBØLL
ctb@mf.dk

- **Det overordnede mål** vil være at få vvm-redegørelsen om Stærhøj-udgravningerne politisk behandlet i Morsø Kommune, inden vi må give sagen fra os.

Sådan siger landinspektør Michael Dickenson, Natur og Landbrug i Morsø Kommune. Et forslag om at flytte råstofplanlægningen fra kommunerne til regionerne har været til førstebehandling i Folketinget. Det blev fremsat sidste efterår som led i en evaluering af regionerne - og nogle ser manøvren som et forsøg på at give de omdiskuterede regioner en fremtidig eksistensberettigelse.

Hvad årsagen end er, vil lovændringen, hvis den vedtages, som der er lagt op til, få virkning fra 1. juli. Og så bliver det pludselig ikke Nykøbing, men Aalborg, der skal afgøre, om der må graves moler på Nordmors og i givet fald hvor, hvordan og hvor længe.

- Hvor langt vi er nået, og hvor godt, vi har gjort vores arbejde færdigt, vil influere på regionens behandling af sagen. Hverken Damolin eller kommunen har en interesse i, at regionen begynder forfra i udredningsarbejdet, siger Michael Dickenson.

Det har nemlig varet længe nok. Damolins ansøgning om gravetilladelse blev behandlet af Morsø Kommunalbestyrelse i 2011. Her mente politikerne, at spørgsmålet om fortsat råstofindvinding i det foldede bakkelandskab på Nordvestmors ville kræve et tillæg til kommuneplanen med vvm-redegørelse (vurdering af virkninger på miljøet).

Efter et borgermøde i Bjergby i januar 2012 regnede kommunen med at have en vvm klar

senest samme sommer. Men sagen viste sig at være betydeligt mere kompliceret, og redegørelsen er ikke færdig her knap to år senere.

- Vi vil være meget skarpe på den del, der handler om indvindingens virkning på landskabet. Det skal vi have belyst på en troværdig måde, blandt andet gennem visualiseringer. Dem hjælper Damolin os med at få lavet, men vi var fra kommunens side ikke tilfredse med de første visualiseringer, vi fik forevist, siger Michael Dickenson.

Så sent som tirsdag i denne uge var der møde mellem Damolin og kommunen om sagen.

- I råstofplanen er området udlagt til råstofindvinding, men det er et følsomt landskab, som kræver, at alt relevant bliver inddraget i vvm-redegørelsen. Så snart den er klar, sender vi den til udvalgsbehandling og i offentlighedsfase, siger Michael Dickenson.

Samtidig forsøger lokale kræfter at få moleret udnævnt til verdensnaturarv i UNESCO. Oprindeligt i form af hele området, men siden begrænset til Hanklit og Knudeklint på Fur.

Har denne indskrænkning af naturarv-området nogen sammenhæng med, at der også er råstofinteresser i moleret?

- Nej. For at blive ophøjet til verdensnaturarv skal lokaliteten være så værdifuld, at den vurderes som umistelig for menneskeheden. Her sprang kæden af i starten, hvor man søgte om udnævnelse af det samlede molerbælte hen over Thy, Mors og Fur. Det ville have spændt ben for handlemulighederne i et landskab, hvor der har været gravet og dyrket i mange år. Derfor indskrænkede man ansøgningen til Hanklit og Knudeklint, og det er i sig selv en betydelig udfordring at få dem gjort til verdensnaturarv, siger Michael Dickenson.

Nyt borgermøde

- Læs side 12

Nyt borgermøde om grave-tilladelse i Bjergby

Men gravetilladelsen til Damolin er ikke til diskussion, mener Meiner Nørgaard

AF CARSTEN TOLBØLL
ctb@mf.dk

Der bliver atter borgermøde i Bjergby om molerindvinding ved Stærhøj. Mødet holdes på en endnu ikke fastlagt dato i april og vil primært dreje sig om trafikforhold.

Udvalget for teknik og miljø besluttede på sit seneste møde at imødekomme en anmodning fra Bjergby Beboerforening om et offentligt møde. Foreningen er bekymret for, at den planlagte udgravning vil sende 15 daglige lastbiltransporter med moler gennem Bjergby tæt på den lokale friskole på vej til Damolins fabrik i Feggesund. Og så er Bjergby også opmærksom på, at gravning og transport kommer til at foregå i et enestående naturområde.

- Det er ikke et spørgsmål om, hvorvidt der skal graves moler eller ej. Damolin har en 40-50 år gammel tilladelse, og den kan vi ikke tage fra virksomheden. Vi skal finde den mest skånsomme måde at få arbejdet gjort på og samtidig få lagt en plan for reetablering af området, når gravningerne engang er afsluttet, siger Meiner Nørgaard (DF), formand for udvalg for teknik og miljø.

Han er åben over for input fra borgerne.

- Vi vil fremlægge vores forslag til vvm-redegørelsen på mødet, og hvis der fremkommer nogle gode ideer, vil vi få dem skrevet ind, inden redegørelsen sendes i høring. Vi kan godt nå at få den vvm-redegørelse færdig til 1. juli, hvor regionen tager over, siger Meiner Nørgaard.